

Memo AB

Aan: Dagelijks Bestuur

Van: Wilma van Loon

Datum: 12 juni 2025

Onderwerp: Omgaan met duurzame kostenbeheersing binnen de bedrijfsvoering richting de toekomst

Doel memo: het AB informeren

Vraag dagelijks bestuur 17 april (eerder gemaaild 13 mei)

In het DB van 17 april is n.a.v. de tabel financiële resultaten in de jaarrekening 2024 gevraagd om een analyse van de stijgende kosten voor bedrijfsvoering van de afgelopen jaren en de oorzaken hiervan.

In 2021 is de nieuwe bestuurlijke agenda vastgesteld. In de gewijzigde begroting 2022 zijn deze afspraken voor het eerst verwerkt. Dit wijkt gedeeltelijk af van de manier van verwerken in de volgende jaren. In de volgende jaren is alles op eenzelfde wijze inzichtelijk gemaakt. Om geen appels met peren te vergelijken is daarom gekeken naar de begroting van de jaren 2023-2025. Hierin zit namelijk ook een duidelijke verhoging van de kosten bedrijfsvoering in het jaar 2024.

Waarom hebben we de analyse gemaakt van de begroting? In de begroting wordt er bijvoorbeeld van uitgegaan dat bij personeelskosten alle vacatures zijn ingevuld; onderuitputting mag niet worden begroot (conform Besluit begroting en verantwoording). Richting bestuursrapportage en jaarrekening ontstaan hierop altijd verschillen qua bezetting, ontvangen subsidies, afschrijvingen e.d. Dat maakt vergelijken lastiger.

Bedrijfsvoeringskosten	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Verschil begroting 2023 - 2024	Verschil begroting 2024 - 2025	Totaal
Personeelskosten	18.654.100	22.586.200	23.638.800	-3.932.100	-1.052.600	-4.984.700
Doelgroepprofessionals	612.000	350.000	293.000	262.000	57.000	319.000
Materiële kosten	4.937.400	5.632.200	5.759.900	-694.800	-127.700	-822.500
Projecten	-	75.000	-	-75.000	75.000	-
Uitvoeringskosten inkomen	658.800	606.200	571.200	52.600	35.000	87.600
Inleenvergoeding	2.860.100	3.358.800	3.866.200	-498.700	-507.400	-1.006.100
Totaal lasten	27.722.400	32.608.400	34.129.100	-4.886.000	-1.520.700	-6.406.700
Participatiebudget	3.793.600	5.175.700	5.309.400	1.382.100	133.700	1.515.800
Omzet	7.870.200	7.993.800	7.872.600	123.600	-121.200	2.400
Projecten	133.000	75.000	-	-58.000	-75.000	-133.000
Toeslagenaffaire	-	-	-	-	-	-
Totaal Baten	11.796.800	13.244.500	13.182.000	1.447.700	-62.500	1.385.200
Saldo	15.925.600	19.363.900	20.947.100	-3.438.300	-1.583.200	-5.021.500

Als we de grootste verschillen van 2023 naar 2025 op bedrijfsvoering uit bovenstaande tabel analyseren, zien we het volgende beeld:

- CAO-verhogingen, verhogingen van WML en indexaties 4,7 miljoen euro N
- Uitbreiding van formatie in 2024 voor vervanging doelgroepformatie voor ambtelijke formatie, wettelijke taken en reguliere taken. 1,8 miljoen euro N
- Overheveling/herijking participatiebudget naar gemeentefonds, verhoging van de bijdrage beschut en verhoging van de aantallen m.n. beschut 1,5 miljoen euro V

Totaal 5,0 miljoen euro N

Personeelskosten

De afgelopen jaren zijn de salariskosten flink gestegen. Daarnaast is er in de begroting van 2024 een uitbreiding van formatie geweest door de vervanging van doelgroepformatie voor ambtelijke formatie, de uitvoering van (extra) wettelijke taken en reguliere formatie. 2025 is nog een geschatte indexatie maar gezien de uitkomsten van de onderhandelingen zal deze niet veel gaan afwijken. Een nieuwe doorrekening van de salariskosten wordt gemaakt als het onderhandelingsresultaat akkoord is bevonden.

Materiële kosten

Door inflatie stijgen de materiële kosten harder dan de meegenomen indexeringen in de begroting. Tot op heden komen we nog wel uit met de vastgestelde budgetten door strak budgetbeheer. Wel wordt er vanaf 2024 meer gestort in de voorziening groot onderhoud en is het budget ICT verhoogd.

Inleenvergoedingen

Bij de inleenvergoedingen is de verhoging van het WML/indexatie de grootste verhoging. Het WML wordt 2x per jaar geïndexeerd: op 1 januari en op 1 juli. Op 1 januari 2023 werd het zelfs verhoogd met 10,15%. Vanaf 2024 is er een minimumuurloon ingevoerd. Hiervoor kenden we een minimum maandloon.

Daarnaast wordt het aantal mensen met een indicatie beschut werk jaarlijks hoger.

Participatiebudget

In 2023 heeft er een herijking plaats gevonden van de participatiebudgetten. Ze zijn overgeheveld van een integratie uitkering naar het gemeentefonds in het cluster participatie.

Daarnaast zijn de middelen voor de groep beschut in 2023 extra verhoogd met 2.157 euro per beschutte werkplek. Het bedrag per werkplek wordt ieder jaar bijgesteld. De groep beschut groeit jaarlijks.

Vraag dagelijks bestuur 15 mei 2025

Als we terugkijken heeft Werkzaak nog steeds een overschot ten opzichte van de middelen die gemeenten ontvangen vanuit het rijk als we alle onderdelen bij elkaar optellen. Bij de start van Werkzaak was er een behoorlijk tekort. Dat is omgebogen naar een overschot. We zien het overschot recentelijk wel dalen. Hieronder gaan we alleen in op het onderdeel bedrijfsvoeringskosten.

Vanuit het Dagelijks Bestuur is, n.a.v. de tabel financiële resultaten in de jaarrekening 2024, gevraagd om een analyse van de stijgende kosten voor bedrijfsvoering van de afgelopen jaren en de oorzaken hiervan. In het DB van 15 mei is deze analyse besproken en zijn er drie vervolgvragen gesteld die wij in dit memo beantwoorden:

- Gaat deze stijging door op deze manier?
- Kunnen we iets doen om dit om te buigen?
- Wat betekent dit voor gemeenten?

Om de gestelde vragen te beantwoorden, is het belangrijk kennis te hebben van de indeling van de bedrijfsvoeringskosten van Werkzaak en de dynamieken die daarbij spelen. Wij kennen:

- Organisatiekosten;
- Doelgroepprofessionals;
- Omzet versus inleenvergoedingen.

Organisatiekosten

De grootste post binnen de organisatiekosten zijn de salariskosten van het ambtelijk personeel. In onze P&C-stukken berekenen wij die op basis van:

- de meest recente cao;
- de door het CPB geschatte loonstijging (loonvoet sector overheid) uit de laatst bekende septembercirculaire van het Ministerie van BZK.

Gemeenten worden voor de geschatte loonstijging gecompenseerd in het gemeentefonds. Deze geschatte loonstijging kan afwijken van de werkelijke salarisverhogingen in de cao.

Dan zijn er de uitvoeringskosten BUIG. Dit is een apart budget dat de gemeenten ontvangen om de kosten zoals salariskosten voor de uitvoering (bij Werkzaak) te betalen. Let op: de BUIG zelf is iets anders, namelijk het budget voor de uitkeringen en loonkostensubsidies die wij verstrekken.

De dekking voor de uitvoeringskosten BUIG wordt door de gemeenten aan Werkzaak betaald zonder de uitkeringsfactor. De uitkeringsfactor verdeelt de groei of daling het gemeentefonds over de gemeenten, hieronder valt ook de loon- en prijscompensatie. Deze uitkeringsfactor maken de gemeenten dus niet over naar Werkzaak. Dit conform eerdere afspraken.

Onder de organisatiekosten vallen verder de materiële kosten zoals huisvesting, facilitaire kosten en ICT. Deze kosten worden door Werkzaak geïndexeerd bij de begroting met de Prijsindex Materiële Overheidsconsumptie (IMOC) uit de septembercirculaire. In het gemeentefonds wordt ook een indexering voor gestegen of gedaalde kosten toegepast. Daarnaast zien we, met name door wetwijzigingen, een groei in de kosten ICT en privacy. Zowel materieel als in formatie. Dit om te voldoen aan de gewijzigde wetgeving.

Ook het participatiebudget valt onder de organisatiekosten. We ontvangen van de gemeenten 95% van dit budget. De gemeenten behouden 5% voor begeleiding van inwoners in klantgroep 4. Werkzaak gebruikt 80% (van de 95% participatiekosten) voor de salariskosten van de medewerkers die zich bezighouden met re-integratieondersteuning van werkzoekenden. De overige 20% wordt gebruikt voor instrumenten zoals bijvoorbeeld opleidingen. Het participatiebudget ontvangen de gemeenten sinds 2023 via de Algemene Uitkering. Ook hier geldt dat de uitkeringsfactor (waaronder de loon- en prijscompensatie) achterblijft bij de gemeenten.

In 2023 zijn de middelen voor re-integratie en begeleiding overgeheveld (m.u.v. beschut) naar het cluster participatie in de Algemene Uitkering. In de bestuurlijke agenda is in 2020 afgesproken dat de middelen vanuit het cluster participatie exclusief uitkeringsfactor worden overgedragen aan Werkzaak. Deze afspraak is gemaakt vóór de overheveling en betrof op dat moment alleen de uitvoeringskosten.

De integratie-uitkering beschut maakte onderdeel uit van het participatiebudget, maar is een separate uitkering gebleven. Ook hier ontvangt Werkzaak 95% via de gemeenten, maar hierbij wordt de uitkeringsfactor wél uitbetaald aan Werkzaak.

Doelgroepprofessionals

Doelgroepprofessionals zijn collega's die binnen de Participatiewet of SW vallen, en werken binnen de ambtelijke organisatie van Werkzaak. Bijvoorbeeld op de salarisadministratie of bij archivering. Hun salariskosten worden intern doorbelast. Hiertegenover staat interne omzet. We zien hier de volgende ontwikkelingen: gestage daling van het aantal doelgroepprofessionals en cao-stijging van de loonkosten.

Omzet versus inleenvergoedingen

In de oude situatie (Wsw) ontvingen we een vergoeding voor een Wsw-er die het salaris en overige gerelateerde kosten van deze werknemers dekte. Eventuele omzet was dus een plus waarmee bijvoorbeeld de overheadkosten grotendeels konden worden gedekt. Sinds de komst van de Participatiewet is dit veranderd. Voor een beschutmedewerker wordt een loonkostensubsidie ontvangen voor de verminderde loonwaarde. Het verschil tussen de salariskosten en de ontvangen loonkostensubsidie wordt gedekt door de omzet. Er zit dus geen dekking meer in voor onze overhead.

Het kabinet heeft in april toegezegd dat er voortaan een vast bedrag aan loonkostensubsidie voor elke beschutte werkplek komt (forfaitaire loonkostensubsidie). Dit omdat gebleken is dat het systeem van loonwaardemeting niet goed aansluit bij de doelgroep beschut. Dit maakt een loonwaardemeting overbodig. Hiervoor is echter een wetswijziging nodig (die met het vallen van het kabinet vertraging gaat oplopen). Vooruitlopend daarop krijgen gemeenten via de integratie-uitkering participatie tijdelijk 3.000 euro extra per beschutte werkplek. Deze extra middelen zullen naar verwachting in de septembercirculaire worden verwerkt. Bij ongewijzigd beleid zal de omzet minus inleenvergoedingen in de toekomst steeds verder richting 0 gaan.

Een vaste (forfaitaire) en vaak hogere loonkostensubsidie verlaagt de inleenvergoeding (salaris van de werknemer minus loonkostensubsidie) van een medewerker met een indicatie beschut.

De hogere vergoeding voor overhead die opgenomen is in ons realistische tarief zal meewerken om de totale bijdrage niet of minder te laten stijgen.

Realistisch tarief. Werkzaak is bezig om een kostendekkend tarief inclusief overhead af te spreken met de werkgevers in de regio. Niet alleen realistische maar ook zeer nodig. Dit verhoogt onze omzet. We erkennen tegelijkertijd het risico dat er werkgevers zijn die hierdoor afhaken.

Een laatste ontwikkeling die we zien is dat de instroom van medewerkers met een indicatie beschut lager is dan de uitstroom uit de Wsw. Deze dynamiek zorgt voor een lagere omzet.

Antwoorden op de drie vragen

Gaat deze stijging door op deze manier?

Versterkend effect. Met name door bovenstaand genoemde wijziging in financiering (SW/PW) van onze doelgroep zal het totale overschot op de rijksbijdragen steeds lager worden. En is het vragen van een hogere prijs (kostendekkende prijs) aan werkgevers noodzakelijk. Daarnaast is de laatste jaren de stijging van loonkosten, goederen en diensten groot. En zijn met name de kosten ICT/privacy gestegen door wetswijzingen. We verwachten dat deze stijging doorzet.

Verzwakkend effect. Voor de stijging in de loonkosten en goederen en diensten worden de gemeenten (gedeeltelijk) gecompenseerd in het gemeentefonds.

Door het hanteren van een kostendekkend tarief inclusief overhead wordt bovenstaande stijging van de bedrijfsvoeringslasten gedeeltelijk gecompenseerd richting de toekomst. Natuurlijk mits deze stijging wordt geaccepteerd door de werkgevers. Bovendien is de instroom lager.

Het Rijk stelt extra middelen beschikbaar voor medewerkers met een indicatie beschut.

Kunnen we iets doen om dit om te buigen?

Ja. Zoals hierboven als is aangegeven zijn de eerste stappen gezet vanuit het Rijk en vanuit Werkzaak om de kosten te beheersen. Neemt niet weg dat we moeten blijven kijken hoe we verder kunnen automatiseren, gebruik kunnen maken van innovatieve oplossingen, AI kunnen inzetten en of we processen verder kunnen optimaliseren.

Het heeft ook een directe relatie met het plan dat in de maak is voor de herstructurering van het werkontwikkelbedrijf. Hierbij is in het AB gekozen om voor verkenning van de volgende actielijnen:

1. Meerdere (nieuwe) doelgroepen bedienen;
2. Verkennen of Werkzaak zelf mensen in dienst kan nemen;
3. Verkennen van de uitbreiding van het ondernemerschap.

Op dit moment is het nog onzeker wat de financiële effecten voortkomend uit deze plannen zijn op de bedrijfsvoeringskosten. We zullen deze effecten meenemen in de uitwerking van de plannen en terugkoppelen zodra hierover meer duidelijkheid is. Maar te denken valt bijvoorbeeld aan bijdragen van (nieuwe) samenwerkingspartners en extra opbrengsten uit ondernemerschap.

Tot slot is een verdergaande samenwerking met gemeenten om synergievoordelen te behalen altijd goed.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De extra bijdrage van het Rijk en de verhoogde tarieven zijn een eerste stap om de dienstverlening op een hoog niveau te houden en de kosten te beheersen zodat de bijdrage voor de gemeenten niet of minder stijgt en we toch de door ons gewenste kwaliteit kunnen blijven leveren en de klant goed geholpen is.